

SUSIKKO

METSÄHISTORIAN SEURAN JÄSENLEHTI 2/2016



Kotimaan retkeily suuntautuu
Kymenlaaksoon 30.9.-1.10.2016
Tervetuloa mukaan!

SUSIKKO 2/2016

Ajankohtaista	3	Kirjoja ja tutkimuksia	17
Puheenjohtajan palsta:		Metsä tekee hyvää!	
Tieto, tietämys, tiedonmuru.....	3	Vuosilusto 11 on julkaistu.....	17
Matkailijat ja tapahtumat tuovat kesän Lustoon ...	4	Tiedonkeruupyynnö metsähistorian tutkijoille ...	17
Vuosikokouksen kuulumiset.....	6	Upea teos uitosta.....	18
Hallituksen uudet jäsenet esittäytyvät.....	8	Yhtyneiden voimamies.....	20
Terva – Perinnetaitoa ennen ja nyt.....	10	Uudet julkaisut.....	21
Retkeilyt ja seminaarit	13		
Kotimaan retkeily Kymenlaaksossa			
30.9.–1.10.2016.....	13		
Pohjoismainen metsähistoriakonferenssi.....	15		

Susikko

Metsähistorian Seura ry:n jäsentiedote
2/2016

<http://www.metsahistoria.fi>
[seura\(at\)metsahistoria.fi](mailto:seura(at)metsahistoria.fi)

ISSN-L 1799-0750
ISSN 1799-0750

Julkaisija: Metsähistorian Seura ry
Ilmestyminen: kolme kertaa vuodessa
Toimituskunta: Maija Kovanen (päätoimittaja), Jaana Laine,
Taitto: DTPage Oy

Susikossa julkaistaan metsähistoriaan liittyviä tekstejä ja kuvia. Tekstiehdotuksia voi lähettää seuran osoitteeseen maajak.kovanen@gmail.com. Tekstin kirjoittamisessa on noudatettava kirjoitusohjeita, jotka ovat seuran kotisivuilla <http://www.metsahistoria.fi/julkaisut/susikko>.

Etukannen kuva: Raudan, metsän, puun ja osaamisen liitto Strömforsin ruukissa. *Kuva:* Antti Koskimäki.
Takakannen kuva: Laskentatyöväline Strömforsin ruukissa.
Kuva: Antti Koskimäki.



Puheenjohtaja Antti Koskimäki,
koskix@hotmail.com
Varapuheenjohtaja Pekka T. Rajala

Muut hallituksen jäsenet
Tapio Kamppila, *sihteeri*
Pirkko Kivinen
Helkamari Knaapi
Maija Kovanen
Kari Mielikäinen
Jaakko Niemistö
Heikki Roiko-Jokela
Anna-Leena Simula

Taloudenhoitaja RT Safir Oy
Kalliomäentie 18, 57600 Savonlinna
p. 050 352 6647

Tieto, tietämys, tiedonmuru

Ensimmäiseksi haluan kiittää saamastani luottamuksesta, kun pääsen kirjoittamaan tätä tervehdystä teille, arvoisat Metsähistorian Seuran jäsenet. Lähes samaan hengenvetoon haluan kiittää edeltäjäni Tapani Tasasta monivuotisesta toiminnasta seuran johdossa. Hallituksesta poisjääneille kohdistan myös parhaat kiitokseni heidän paneutumisestaan seuran kehittämiseen.

Metsähistorien Seuran toimintakenttä on laaja. Se kattaa koko metsäalan. Kertaan vielä tässäkin seuran säännöistä sen tarkoituksen: ”Seuran tarkoituksena on edistää laaja-alaisesti metsähistorian ja -perinteen tutkimusta, harrastusta, tallennusta ja esille tuontia sekä aihepiiristä kiinnostuneiden ihmisten keskinäistä yhteydenpitoa.” Siinäpä tehtävää kyllin. Lähes joka sana ansaitsisi erillisen tarkastelun. Jätän sen teille, arvoisat lukijat. Kenttä on monipuolinen ja haluan tässä erikseen korostaa moniarvoisuutta. Toimintaan ovat yhtä tervetulleita kaikki asiasta kiinnostuneet, on heillä yllä sitten pussihousut, frakki, ruutuessa tai nilkat peittävä hame. Lopultaan nuttu ei kuitenkaan ole tärkein asia, kuten Tapio Rautavaara riimitteli.

Metsähistorian Seuran ja metsähistoriasta kiinnostuneiden lähtökohtana, käyttövoimana ja tavoitteena on tieto, tietämys ja jopa tiedonmuruset. Pikkutiedoissa liikutaan joskus jopa trivia-tasoisissa yksityiskohdissa, mutta joskus jokin tiedonmuru voi täyttää arvoituksellisen aukon vaikka kuinka suuressa kokonaisuudessa. Ainoata tietoa on jaettu tieto.

Sana historia tuo, ehkäpä valitettavasti, ensimmäisenä mieleen menneet ajat. Utta historiaa synnytetään kuitenkin koko ajan ja tämä päivä on huomenna jo mennyttä. Suomen metsäala on vahvassa muutoksessa, voimakkaammassa kuin aikoihin. Metsien käyttöä

ollaan lisäämässä suurien investointien ansiosta, mikä luo hyvinvointia koko yhteiskuntaan. Samaan aikaan muu kuin metsien talouskäyttö on laajenemassa. Juuri tästä syystä Rovaniemellä ja sen lähiympäristössä syyskesällä järjestettävän Pohjoismaisen metsähistoriakongressin kokonaisteema on metsien käytön murrokset. Kongressi tarjoaa erinomaisen tilaisuuden kenelle tahansa asiasta kiinnostuneelle päästä todella ajankohdallisen asian äärelle, joten tilaisuutta kannattaa käyttää hyväkseen. Usean päivän kokonaisuudesta voi poimia itseään eniten kiinnostavat osat.

Seuran nykyinen ’terävä pää’, kuten alan termi kuuluu, on jo tähän mennessä osoittanut suurta asiantuntemusta ja aloitteellisuutta. Siksi kuluvan vuoden toimintaa ja ohjelmaa kelpaa suositella. Pohjoismainen kongressi on Luston ja Metsähistorian Seuran yhteinen ponnistus. Yhteistyö on luontevaa ja suuret kiitokset ansaitsevaa. Yksissä tuumin on synnytetty myös Vuosisilusto numero 11. Se on luettavissa verkkojulkaisuna. Tässä julkaisussa syvennyttään metsien vaikutuksiin. Syyskaudella tulee uutuuksena tarjolle iltaesitelmää Tieteiden talossa.

Seuran perustarjontaa on vuotuinen retkeily. Tänä vuonna se vie osallistujansa Kymijoen varsille, sen alajuoksulle. Alue on maamme puunjalostuksen kovaa ydintä. Ohjelmaan kuuluu puunjalostuksen ohella metsätalouden muuta historiaa sekä kansallisesti merkittäviä muita ulottuvuuksia kulttuuria unohtamatta. Rohkenen todeta, että asioiden ja kohteiden esittelijät ovat joka kohdassa alansa parhaita asiantuntijoita. Kiitokseni heillekin jo etukäteen!

Antti Koskimäki

Matkailijat ja tapahtumat tuovat kesän Lustoon

Kesä on museoille sesonkiaikaa. Erityisesti täällä Punnaharjulla pitkän talven jälkeen odotamme kovasti kesää ja vilkastuvaa matkailukautta. Aurinko ja kesä tuovat mukanaan kesäoppaat, koululaisryhmät ja lomamatkailijat. Suuri osa Luston kävijöistä vieraileekin museossa juuri touko–elokuussa.

Luston kesään ovat jo monen vuoden ajan kuuluneet erilaiset työnäytökset ja teemapäivät. Tänä vuonna kesää käynnisteltiin koululaistyöpajaviikoilla toukokuus-

sa, jolloin lasten kanssa tehtiin nuotioita ja opeteltiin turvallista tulen käyttöä, askarreltiin risukoristeita ja tehtiin karsikkoja.

Yleisötapahtumien sarja aloitetaan Teroituspäivillä, jotka järjestetään 18.–19.6. Tuolloin Lustoon voi tuoda teroitettaviksi metsä- ja käsityökaluja pientä korvausta vastaan. Toisen kerran Teroituspäivät järjestetään 13.–14. elokuuta.



Moottorisahauksen Sm-kilpailun tarkkuutta vaativassa kaato-tehtävässä käytetään 17 metriä korkeita tolppia ja suuntauskeppi, jota kohti tolppa tulee kaataa, on 15 metrin etäisyydellä.

Kuva: Timo Kilpeläinen / Lusto

Moottorisahauksen Sm-kilpailu kisataan Luston kentällä 18.6. Maan parhaat moottorisahurit ottavat mittaa toisistaan viidessä eri kilpailutehtävässä: kaadossa, tarkkuuskatkaisussa, karsinnassa, teräketjun vaihdossa ja alta-päältäsahauksessa. Kokonaisuonnistuminen ratkaisee voittajan. Kilpailua seuraamaan on vapaa pääsy.

Kesän aikana Lustossa voit myös nähdä työn touhussa eri alojen taitajia. Jouko Lehtikuusi esittelee vuolentaitoja 4.–8.7., Maalahdella vakkaverstasta pyörittävä Bo-Åke Ljungars valmistaa vakkoja perinteisillä menetelmillä 17.–31.7. ja moottorisahaveistäjät taikovat puusta karhuja ja muita metsän eläimiä Luston pihalueella heinä–elokuun vaihteessa.

Aurinkolaukka-tallin islanninhevosekset vierailivat Lustossa 30.7.–2.8. Hevosviikon aikana järjestetään ratsastusretkiä, joilla pääsee turvallisesti oppaiden johdolla kokemaan ainutlaatuisia metsä- ja harjumaisemia ja miellyttävää matkantekoa islanninhevosen selässä. Retket lähtevät Luston piha-alueelta, jossa voi myös tutustua islanninhevosiin retkien väliaikoina.

Luston ensimmäistä Sadonkorjuujuhlaa vietetään 17.9. Sadonkorjuujuhlassa esille pääsevät kotimaiset, aidot tuotteet ja maut, ja tapahtuma toimii oivana kohtaamispaikkana maaseudun tuottajille ja kuluttajille. Tapahtuma suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä MTK-Punkaharjun ja alueen tuottajien kanssa. Mukana ovat tervetulleita kaikki maaseudun antimista kiinnostuneet ja niitä tuottavat tahot.

Tapahtumien lisäksi Luston laajat ja elämykselliset näyttelyt ovat avoimena koko kesän päivittäin klo 10–19. Tapaamisiin siis Lustossa!

Anne Kaljunen
tiedottaja, Lusto – Suomen Metsämuseo



Aurinkolaukka-talli järjestää ratsastusretkiä harjumaisemaan ihanilla issikoilla. Kuva: Timo Kilpeläinen/Lusto

Vuosikokouksen kuulumiset

Metsähistorian Seuran vuosikokous pidettiin Tieteiden talossa Helsingissä 16.3.2016. Kokoukseen osallistui 31 yhdistyksen jäsentä. Seuran puheenjohtaja Tapani Tasanen avasi kokouksen. Vuosikokouksen puheenjohtajaksi valittiin seuran kunniajäsen Markku Rauhalahi.

Toiminta, tuloslaskelma ja talous 2015

Edellisen vuoden toimintaa kertailtiin tärkeimmiltä osiltaan. Taloudellisen tuloksen todettiin päättyneen reilut 3 000 euroa ylijäämäiseksi, taseen loppusumman ollessa vuoden 2015 lopussa noin 11 000 euroa. Vastuuvollisille myönnettiin yksimielisesti tili- ja vastuuvapaus.

Toimintasuunnitelma, tulo- ja menoarvio vuodelle 2016

Vuoden 2016 toimintasuunnitelmassa huomioitiin vahvasti Suomi 100 vuotta -tapahtumat ja yhteistyö niiden toteuttamisessa. Jäsenille verkkojulkaisuna toimitettava, ”Metsä tekee hyvää!” -otsikolla kulkeva Vuosilusto 11 ilmestyy kesän aikana yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Historian ja etnologian laitoksen sekä Suomen Metsämuseo Luston kanssa. Taittoasultaan uudistuvaa jäsenlehti Susikkoa toimitetaan perinteisesti sähköisesti kolmesti vuoden aikana seuran verkkosivuille, sekä tarvittaessa paperitulosteena.

Seuran toiminnasta tiedotetaan jatkossakin Susikossa, seuran tilaisuuksissa ja verkkosivuilla, sähköpostitse sekä metsäalan lehdissä ja valtakunnallisten historia- ja metsätieteiden kanavien kautta. Seuran hallituksen nimeämä tiedotusryhmä kehittää tiedotusta osana seuran strategiaa. Lisäksi seura ylläpitää yhteyksiä tiedeyhteisöihin, historia- ja perinneyhdistyksiin sekä alan muihin yhteisöihin kotimaassa ja ulkomailla. Tavoitteena on keskinäinen tiedon ja kokemusten vaihto sekä yhteistyö ja työnjako. Myös monipuolista yhteistyötä Suomen Metsämuseo Luston kanssa jatketaan.

Hallitus

Metsähistorian Seuran hallituksen uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Antti Koskimäki, Tapani Tasasen lopettaessa tehtävässä. Hallituksen muista jäsenistä erovuorossa olivat Risto Hyvärinen, Helkamari Knaapi, Maija Kovanen. Hyvärinen oli ilmoittanut, ettei ole enää halukas jatkamaan hallituksessa. Vapaita paikkoja oli puheenjohtajaksi siirtyvän Koskimäen paikan ohella neljä. Ehdokkaita hallitukseen oli paikkoja enemmän, joten valinta päätettiin tehdä suljetulla lippuäänestyksellä. Äänestyksen perusteella hallituksen jäseniksi valittiin: Helkamari Knaapi, Kari Mielikäinen, Maija Kovanen ja Jaakko Niemistö. Hallituksessa jatkavat myös vuoden päästä erovuoroisena olevat Pirkko Kivinen, Heikki Roiko-Jokela, Anna-Leena Simula ja varapu-



Vuosikokous 16.3.2016.
Kuva: Markku Rauhalahi



Lea Ryyänen-Karjalainen, Juho Niemelä ja Jaana Laine. Kuvat: Markku Rauhalhti

puheenjohtaja Pekka T. Rajala. Seuran toiminnantarkastajiksi vuodelle 2016 valittiin Esko Pakkanen ja Jaakko Punkari sekä heidän varamiehikseen Risto Hyvärinen ja Olavi Heiskanen.

Palkinnot

Metsähistorian Seuran aktiivinen toimija VTT Jaana Laine kutsuttiin seuran kunniajäseneksi.

Juho Niemelälle luovutettiin Metsähistorian Seuran ja Metsänhoitajaliiton myöntämä pro gradu -palkinto, ja Johanna Puraselle Metsähistorian Seuran ja METON myöntämä AMK-opinnäytetyöpalkinto.

Muut puheenvuorot ja esitelmät

Kokouksen päätteeksi seuran väistyvä puheenjohtaja Tapani Tasanen piti kiitospuheenvuoronsa.

Kokousasioiden jälkeen kuultiin Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan (TSV) toiminnanjohtajan Lea Ryyänen-Karjalaisen tervehdys ja ajankohtaiset asiat.

Kokouksen päätteeksi VTT Jaana Laine esitelmöi Puukauppa-aiheita-tallennushankkeesta ja teki esityksen Metsähistorian Seuran tieteellisen toiminnan kehittämiseksi.

Tapio Kamppila
Seuran sihteeri



AMK-opinnäytetyöpalkinto Johanna Puraselle, luovuttajat Håkan Nyström ja Pirkko Kivinen.
Kuva: Markku Rauhalhti

Hallituksen uudet jäsenet esittäytyvät

Vuosikokouksessa Seuran hallitukseen valittiin Jaakko Niemistö ja Kari Mielikäinen, sekä Seuran sihteeriksi Tapio Kamppila. Kukin heistä vastasi seuraaviin kolmeen kysymykseen:

1. Kerro taustastasi.
2. Mikä sinua kiinnostaa metsähistoriassa?
3. Miten näet oman roolisi hallituksessa?

Tapio Kamppila

1. Olen metsäisiin olosuhteisiin syntynyt ja niissä kasvanut, sittemmin Evolta 2013 valmistunut, tietokoneisiin ja paikkatietoon erikoistunut metsätalousinsinööri.
2. Suvussani on pitkä historia maallisten ja metsäisten aiheiden parissa, ja olen myös seurannut taustalla Salon mailla ja vesillä -kotiseutukirjan valmistelua. Itseäni ovat aina kiinnostaneet monimutkaiset kartat ja eriskummalliset tarinat, ja tätä kautta historia yleisellä tasolla. Metsähistoria lokeroitunee luontevasti tähän listaan mukaan – kunhan vain ehtisi lukea enemmän.
3. Seuran sihteerinä hoidan juoksevia sihteerin tehtäviä, kuten viestintä-, kokous- ja postitusasioita. Koetan myös tarpeen mukaan olla mahdollisimman tiiviisti mukana retkien sekä muiden esille nousevien asioiden järjestelyissä.



Kari Mielikäinen

1. Olen syntynyt Hirvensalmen syrjäkylällä vuonna 1950. Koska en ollut maanviljelijän, vaan kyläkoulun opettajan poika, minun oli pakko lähteä oppikouluun Hirvensalmelle ja myöhemmin Joutsaan. Kaupunkiin tottumattomalle pojanklopille pyrkiminen metsäalalle salli ainakin haaveilemisen asumisesta tai työskentelemisestä maalla. Valmistuin metsähoitajaksi 1972. Sen jälkeen työskentelin pääosin erilaisissa tutkimukseen liittyvissä tehtävissä aina helmikuun loppuun 2015, jolloin jäin eläkkeelle. Viimeiset kaksi kuukautta palvelin juuri perustettua Lukea.
2. Metsähistoriaan minua ovat innostaneet lapsuuden kokemukset metsä- ja uittotyöstä 1950-luvulta lähtien. Metsänomistajana olen myös törmännyt omissa metsissäni kaskikulttuurin jäännöksiin, jotka kiehtovat mielikuvitusta. Tutkimuspuolella kunnioitettavassa 97 vuoden iässä ”menehtyneen” Metlan historiaprojektin ohjausryhmä ja myös oma ikääntyminen ovat lisänneet kiinnostusta entisestään.
3. Oma rooliani en ole vielä ehtinyt paljoakaan miettimään. Metsäntutkimuksen historia meillä ja muualla ovat ehkä ne aiheet, joista voin näkemäni, kokemani ja kansainvälisten kontaktieni perusteella jotakin sanoa.



Jaakko Niemistö

1. Olen 59 vuotta ja asun Kortesjärvellä Kauhavan kaupungissa. Harrastan kunnallispolitiikkaa, kalastusta, suunnistusta, nuorisoseuratyötä ja Vapepa-toimintaa. Toimin tällä hetkellä Meton liittovaltuuston puheenjohtajana.

2. 36 vuoden työkokemus käytännön metsänhoitoym. töistä on antanut pohjaa kiinnostukselle metsänhoidon, puunkorjuun ja puunkasvatuksen historialliseen muutokseen ja kehitykseen. On mielenkiintoista nähdä, miten entisaikoina metsiä hoidettiin ja miten metsien merkitys eri aikakausina on vaihdellut.

3. Hallituksessa työskentely näyttää mielenkiintoiselta, koska edustan siellä käytännön, kenttätason asiantuntemusta ja opistotason koulutuksen saanutta metsäasiantuntijajoukkoa.



Metsähistoria facebookissa

Facebookissa on uusi Metsähistoria-ryhmä. Se löytyy tällä nimellä. Se on tarkoitettu kaikkien metsähistoriasta kiinnostuneiden käyttöön. Sivuille voi lisätä tietoa, laittaa vinkkejä kiintoisista kohteista ja vaikkapa kysäistä asioita ja antaa vastauksia toisten kysymyksiin. Myös kuvat kaikkien ihailtaviksi ovat tervetulleita. Sivusto täydentää Metsähistorian seuran muuta tiedonvälitystä. Sivusto on kaikille avoin.

Tervetuloa jäseneksi!

Terva – Perinnetaitoa ennen ja nyt

Opinnäytetyöni aiheena oli terva, vuosituhansia vanha puunsuoja-aine, joka on tärkeä monissa perinnetaitoissa vielä tänäkin päivänä. Työn tarkoituksena on tehdä terva tutuksi lukijoille ottamalla selvää, mitä tervatuotantoon ennen vanhaan liittyi ja mitä mahdollisuuksia sillä on tänä päivänä. Työssä käsitellään koko tervan elinkaari, sillä onhan se merkittävä osa Suomen historiaa.

Työ pohjautuu pääosin kirjallisuuslähteisiin, kuten perinnekuvaelmiin ja -kertomuksiin puunkäytön historiasta. Mukana on myös raportteja nykyajan tervanpolttoprojekteista ympäri Suomea. Kirjallisuudesta löytyy enemmän tietoa tervahauoista kuin tervauuneista, joten tietoja täydennetään haastattelemalla tervanvalmistajaa, joka on perehtynyt nimenomaan nykyaikaiseen uunipolttoon. Työ päätetään laskelmaan tervanpoltton kannattavuudesta, jossa metsän tuotto lasketaan Motti-ohjelmistolla.

Tervan merkitys

Suomessa tervan merkitys kasvoi 1500- ja 1600-luvuilla. Merenkulun kehittyessä purjealusten suojaamiseen tarvittiin tervaa, joten tervan vienti myös Suomesta kasvoi toden teolla. Tervatuotanto painottui aikojen saatossa lähinnä Saimaan vesistöalueille, Pohjanmaalle ja Kainuuseen. Tervakaupalla oli suuri merkitys aina ensimmäiseen maailmansotaan saakka.

Tervanpoltto oli kannattavaa, sillä se ei ollut herkkä vaihteleville sääolosuhteille, toisin kuin maanviljely, joten se sopi erityisen hyvin pohjoisiin oloihin. Tervansioita vastaan saatiin hankittua tärkeitä ruokatarvikkeita. 1640-luvun alussa tervaa vietiin Suomesta jo 70 000 tynnyrillistä vuodessa. 1800-luvun alkupuolella vienti oli 50 000–180 000 tynnyrillistä. Vielä vuonna 1863 nähtiin tervanviennin ennätysvuosi, jolloin määrää oli huikeat 234 334 tynnyriä. Vuoden 1875 vientimäärissä alkoi näkyä tasaista laskua.

Jo melko varhaisessa vaiheessa Suomessa pelättiin metsävarojen käyvän vähiin sekä muiden elinkeinojen kärsivän tervanpoltton kustannuksella. Pelättiin, että

hienot mäntymetsät loppuvat, mutta tervanpoltton arvot kasvoivat kuitenkin melko nopeasti umpeen. Tervan hinnan romahtamisella oli näiden pelkojen sijasta suurempi merkitys tervatuotannon hiipumiseen.

Tervanpoltto

Kuivatislaus eli pyrolyysi tarkoittaa puuaineksen hajottamista lämmön avulla. Tislausprosessin eli tervanpoltton lopputulokseen vaikuttavat puun laatu, valmistustapa sekä vallitsevat olosuhteet. Tervaa on valmistettu tervahauoissa, uuneissa, retorteissa ja tynnyreissä, pääosin kuitenkin tervahauoissa aina 1600-luvulta 1900-luvulle asti.

Paras lopputulos tervanpoltossa saadaan pihkaisista havupuista, sillä mitä korkeampi pihkapitoisuus on, sitä enemmän saadaan myös tervaa. Mänty soveltuu siihen näin ollen parhaiten. Monet pihkan sisältämät ainesosat, kuten hartsi tekevät mäntytervasta hyvän suoja-aineen.

Alkuaikoina tervanpolttoon käytettiin tervasroson vioittamia mäntyjä, kelohonkia, tuulenkaatoja sekä pienempiä puunosia, mutta tervaspuuvarantojen ehtyessä aloitettiin pystypuiden koloaminen. Koloamista ei harjoitettu täysikasvuissa metsissä, vaan ideaali raaka-aine löytyi noin 30–40-vuotiaista harvennusköyryistä. Koloamisprosessi kesti viidestä vuodesta ylöspäin, riippuen siitä, kuinka moneen kertaan puuta kuorittiin. Kolotut puut otettiin talteen syksyllä tai talvella. Talven aikana rangat ajettiin tervahaudan äärelle ja hakattiin kirveellä tasakokoisiksi säröksiksi. Keväisin tarpeet koottiin tervahautaan.

Tervahaudan paikka ei saanut olla liian kivinen tai liian kostea, sillä maan tuli soveltua haudan pohjan tiivistämiseen. Hautaan ladottiin 10–50 sylvä tervaksia, mikä tarkoitti 100–500 pinokuutiometriä. Yksi sylvi tervaksia tuotti 2 tynnyrillistä tervaa eli noin 250 litraa tervaa. Tervahauta peitettiin turpeilla, maa-aineksella, sammalilla, heinillä ja oljilla, sekä mullalla. Hauta piti peittää kunnolla vähäisen hapensaannin vuoksi. Näin ollen tuli ei ryöstäytynyt käsistä, vaan hauta paloi hau-

tumalla. Läpeensä harmaa savu tarkoitti, että tervaa irtosi hyvin, kun taas savun sinertävyys kertoi kekäleiden liekehtivän ja savun tummuminen merkitsi itse tervan palamista.

Tervan kuljetus

Tervatynnyrit valmistettiin aluksi kuusesta, mutta sittemmin mäntypuusta. Ahkerat miehet saattoivat valmistaa neljä tynnyriä päivässä. Tervaa kuljetettiin niissä veneillä kohti tervahoveja. Tervaveneiden kantokyky oli noin 25 tynnyriä ja ne olivat 11–15 metrisiä. Tynnyrit tarkastettiin ja leimattiin tervahoveissa, joita sijaitsi muun muassa Haminassa, Vaasassa ja Oulussa. Kainuun terva kuljetettiin pääsääntöisesti lautoilla ja veneillä, kun taas Pohjanmaalla ei juurikaan käytetty tervaveneitä sopivien jokireittien puuttuessa.

Tervan ominaisuudet

Terva sisältää rasvoja ja niiden estereitä, parafiinihiilivetyjä ja aromaattisia yhdisteitä, sekä terpeenejä ja hartsihappoja. Terva ei ole sellaisenaan käyttökelpoista vaan se sisältää myös vettä ja etikkahappoa eli tervavettä.

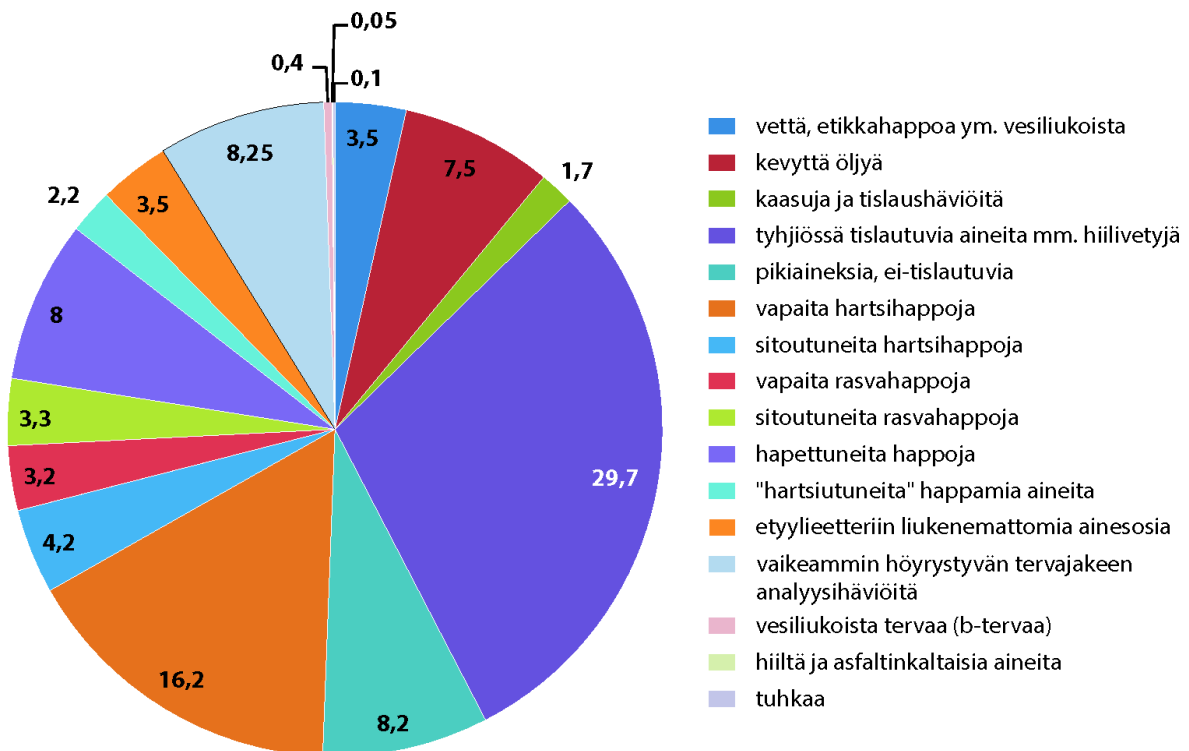
Puuta tehtaaseen vai tervauuniin

Tiedetään, että tervalla on moninaisia käyttötarkoituksia, joten sen tarve ei tule loppumaan vielä pitkään aikaan. Tänäkin päivänä sen käyttöä pidetään tärkeänä paanukatoissa, seinäpinnoissa, veneissä, suksissa ja monissa muissa esineissä. Kysyntää siis löytyy varmasti, joten lopuksi päädyin pohtimaan kannattaisiko tervaa valmistaa omasta puutavarasta. Laskelmaan sisältyy vertailu, kumpi olisi kannattavampaa, myydä puutavara kuitupuuna vai valmistaa siitä itse tervaa.

Tulot 3 prosentin korkokannalla €/ha	pystykauppa	terva + pystykauppa	muutos % tervan tuotolla
harvennukset	603,4	770,2	+27,6
päätehakkuu	1 817,4	1 837,5	+1,1

Laskelma perustuu siis Hyvän metsänhoidon suositusten mukaisesti kasvatettuun metsään, josta saadaan puutavaraa kolmessa eri kasvatusvaiheessa. Näiden puukertymien perusteella lasketaan metsän tuoton vertailuarvot Motti-ohjelmistolla. Vertailuarvot syntyvät tavallisesta pystykaupasta ja vaihtoehdosta, jossa

%-osuus tervan painosta





Pieni tervahauta projektistamme Tammisaassa. Kuva: Johanna Puranen

kaikki kuitupuu valmistettaisiin tervaksi. Tervanvalmistuksen periaatteena käytetään suurta tervauunia, johon mahtuu kerrallaan 12 kuutiota puuta ja se tuottaa 80 litraa tervaa.

Lopuksi

Opin tämän työn myötä paljon uutta. Itselleni tervan tynnyripoltto ja tervankäyttö puunsuoja-aineena on jo kotoa Mäntyharjulta perinteikäs ja tuttu aihe, ja lisäksi koulussa Tammisaassa pienen tervahaudan poltto antoi minulle lisätietoa tervaperinteeseen liittyen. Näin ollen valitsin opinnäytetyöni aiheeksi tervan, sillä halusin oppia siitä vielä lisää.

Kannustan kokeilemaan tervanpolttua, etenkin jos puutavaraa on helposti saatavissa. Kotitarvepoltoon tynnyrimenetelmä on parhaiten soveltuva. Jos puhutaan lisäansioiden hankkimisesta, niin tervauuni olisi paras ratkaisu. Olettaen tietenkin, että välineistö ja puutavaraa on saatavilla. Tervan sekä oheistuotteiden, kuten hiilen myynti tarjoaa lisäarvoa puutavaralle, kun kyseessä on omaa puutavaraa ja omilla laitteilla työskentely. Tulevaisuudessa tervan tuotantoa voi toki hankaloittaa esimerkiksi EU:n kemikaaliasetus. Pienimuotoista valmistusta se ei kuitenkaan tule kieltämään, joten vaalitaan perinteitä.

Johanna Puranen

Kotimaan retkeily Kymenlaaksossa 30.9. – 1.10.2016

Perjantai 30.9.2016 – liikkeelle Kymijokea alavirtaan

Retkeilylle kokoonnutaan perjantaina 30.9.2016 Kouvolan rautatieasemalle, josta retkeily aloitetaan kello 9.00. Retkeläisiä kuljettaa Linjaliikenne Marttila Oy.

Myllykoski

Ensimmäisenä kohteena on Myllykoski, jossa perehdytään Myllykoski Oy:n historiaan ja paperin tekemiseen. Tehtaat olivat Björnbergien ja Waldenien omistuksessa. Yhtiö jaettiin sotien jälkeen; Myllykoski meni jaossa Björnbergeille ja Yhtyneet Paperitehtaat Waldenille. Nykyinen Myllykoski Oy:n omistaja on UPM-Kymmene. Paikkakunnalla on muistoja suurmiehistä sotia edeltävältä ajalta, jolloin Carl Gustaf Mannerheim oli yhtiön hallituksen puheenjohtaja ja kenraali Rudolf Walden toimitusjohtaja. Myllykoskella toimii asiantuntijana Kari Kerstinen. Lounas nautitaan Ravintola Vanhassa Viialassa.

Sippola

Seuraavana kohteena on Halla-Sippolan tila. Noin 7 000 hehtaarin tilan tuli Kymin Osakeyhtiölle, kun yhtiö osti Kotkassa sijaitsevan Hallan sahan vuonna 1916 ja noin 120 000 ha metsää norjalaisilta omistajiltaan. Sippolaan perustettiin yhtiön oma metsäkoulu sotien jälkeen. Koulun rehtoreina toimivat Olavi Linnamies ja Eric Appelroth, opettajana toimi lyhyen ajan Paavo Yli-Vakkuri. Nykyään koulurakennukset ovat yksityisessä omistuksessa. Alueella on Arboretum Hevoshaka. Tilalla on ollut merkittävä rooli metsänhoidon kehittämisessä. Halla-Sippolassa toimii asiantuntijana Uolevi Kantanen.

Sunilan tehdas ja asuinalue

Sippolasta siirrytään Sunilaan, jossa kohteina ja aiheina ovat tehdas, sen asuinalue ja sahaustoiminta Kotkan

seudulla. Tehtaan omistaa nykyään Stora Enso. Aikaisemmat omistajat olivat Myllykoski, Tampella, Kymi ja Enso-Gutzeit. Tehdas tuottaa nykyisin muun muassa biotuotteita. Norjalainen Hans Gutzeit aloitti sahauksen Kotkassa 1870-luvulla. Puunhankinta ulottui laajalle Kymijoen ja vesistöön sekä Saimaan alueelle. Asiantuntijana toimii Harri Jortikka.

Alvar Aalto laati kokonaissuunnitelman Sunilan tehdasalueelle. Aalto suunnitteli sekä vuonna 1938 aloitettua selluloosatehtaan että asuinalueen, jonka rakentaminen aloitettiin 1930-luvulla. Alueeseen perehdytään Rurik Wasastjernan opastuksella.

Majoittuminen ja päivällinen Kotkassa

Majoittumiseen on varattuna huoneet Sokos Hotelli Seurahuoneella Kotkassa. Hotellille tullaan kello 18.00. Päivällinen nautitaan Ravintola Kärkisaarella, johon on bussikuljetus.

Lauantai 1.10.2016

Suomen Puuvenekeskus

Retkeily jatkuu lauantaina 1.10.2016 kello 8.30, jolloin siirrytään Suomen Puuvenekeskukseen, joka sijaitsee Kotkansaarella. Keskus on erikoistunut puuveneiden rakentamiseen, korjaamiseen ja entisöintiin. Asiantuntijana toimii Taneli Hakkarainen.

Langinkosken keisarillinen kalastusmaja

Venäjän keisari ja Suomen suuriruhtinas Aleksanteri III ja hänen puolisonsa Maria Feodorovna rakennuttivat Langinkoskelle majan, jossa kalastettiin ja vietettiin vapaa-aikaa. Suomen itsenäistyttyä maja alkoi rappeutua, mutta se on palautettu likimain alkuperäiseen muotoonsa. Majalla toimii oppaana Ragnar Backström.



Strömforsin kirkko.

Ruotsinpyhtää ja Strömforsin ruukki

Ruotsinpyhtäällä aloitetaan lounaalla Ravintola Ruukinmyllyssä. Strömforsin ruukki on maamme vanhimpia. Se on perustettu jo 1600-luvulla. Oppaana toimii Marjut Ståhls. Strömforsin kirkkoon tutustutaan myös. Alttaritaulu on Helene Schjerfbeckin maalaama. Schjerfbeckin työtä ja yhteistoimintaa metsänhoitaja Einar Reuterin kanssa valottaa Ritva M. Koskimäki.

Kohti Kouvolaan Kymijokea ylävirtaan – Kymin vanha ammattikoulu ja retkeilyn päätös

UPM-Kymmenen Kulttuurisäätiö on perustettu vuonna 2006 ja sillä on teoksia useissa paikoissa, muun muassa Kouvolaan. Nyt tutustutaan Kymin vanhassa ammattikoulussa oleviin teoksiin Eero Niinikosken johdolla.

Retkeily päätetään Kouvolan rautatieasemalla kello 18.00.

Retkeilyn hinta ja ilmoittautuminen

Retkeilyn hinta on 170 euroa henkilöltä seuran jäseniltä ja 200 euroa ei-jäseniltä. Hinta sisältää bussikuljetukset, majoituksen kahden hengen huoneessa, ohjelmaan merkittyjen kohteiden pääsymaksut, matkanjohtajien ja oppaiden palvelut sekä ohjelmassa mainitut ateriat.

Pyydämme ilmoittautumisenne viimeistään 12.8.2016. allekirjoittaneelle, jolta saa lisätietoja tarvittaessa. Ruoka-ainerajoitukset pyydetään ilmoittamaan myös.

Tervetuloa!

Antti Koskimäki
koskix@hotmail.com
040 543 7118

Pohjoismainen metsähistoriakonferenssi

Metsien käytön murrokset – Brytningsskeden i synen på våra skogar

Rovaniemi 31.8.–4.9.2016

Osallistumismaksu 480 € sisältää ohjelman, bussimatkat, majoitukset 2 hh:ssa sekä ruokailut. 1 hh:n lisämaksu 130 €. Osallistumismaksu laskutetaan elokuussa.

Sitova ilmoittautuminen 15.6.2016 mennessä tällä ilmoittautumislomakkeella (<http://goo.gl/forms/5w8s5UTJ4g>)

Konferenssin järjestävät Lusto – Suomen Metsämuseo ja Metsähistorian Seura. Konferenssin johtaja on Antti Koskimäki ja järjestelytoimikuntaan kuuluvat lisäksi Pirkko Kivinen, Reetta Karhunkorva ja Leena Paaskoski.

Tiedustelut ja lisätiedot: leena.paaskoski@lusto.fi

OHJELMA

Keskiviikko 31.8.

Yhteydet Rovaniemen lentokentältä Rovaniemen keskustaan:

Airportbus liikennöi lentokentän ja Rovaniemen keskustan välillä (ää 7 €). Rautatieasemalta (Ratakatu 3) on 1,5 km Pohjanhoviin, asemalta saa takseja ja busseja kulkee lähelle hotellia.

Majoittuminen Hotelli Rantasipi Pohjanhovi (Pohjanpuistikko 2) | www.rantasipi.fi/hotellit-ja-kylpylat/pohjanhovi-rovaniemi

Klo 17 Kokoontuminen Pohjanhovin aulassa

Rovaniemen historia- ja kaupunkikiertäminen kävellen | kaupunkiopas Marja Jalkanen

Klo 19 Illallinen kaupungilla

Torstai 1.9.

Kävellen Pilke-taloon (n. 1 km, Ounasjoentie 6) | www.tiedekeskus-pilke.fi

Klo 9 Lapin metsien metsävarat ja niiden käyttö – metsien hoidon tehostuminen ja teknologian kehitys | aluejohtaja Kii Korhonen ja korjuupäällikkö Juha Pyhäjärvi, Metsähallitus

Metsävaratieto Suomessa | Antti Koskimäki

Klo 11 Lounas, Arktikum (Pohjoisranta 4) | www.arktikum.fi

Klo 12 Lähtö bussilla maastoon

Rovaniemen puutavaraterminaali | Juha Pyhäjärvi

Klo 14 Saapuminen Kemijärvelle

Kemijärven murros | Kemijärven kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Nivala, Kemijärven kulttuurikeskus

Klo 15 Lappi Timberin tuotantolaitokset | toimitusjohtaja Pekka Tuovinen

Kahvit

Klo 16.30 Paluumatka Rovaniemelle

Metsien kulttuuriperinnön vaaliminen, Järvisen Aihkikko, Naarmankaira |
tiedottaja, arkeologi Pirjo Rautiainen, Metsähallitus

N. klo 19 Paluu Rovaniemelle

Klo 19.30 Illallinen, Pohjanhovi

Perjantai 2.9.

Klo 9 Tervetuloa Sahanperälle! Pilke-talo ja tiedekeskus Pilke |
tiedekeskuksen päällikkö Heikki Hepoaho

Klo 10.30 Lapin biotalousstrategia | yhteysjohtaja Maiju Hyry / Kristiina Jokelainen, Lapin liitto

Klo 12 Lounas (Arktikum)

Klo 13 Arctic Smartness Portfolio -hanke (Arktinen älykäs maaseutuverkosto) |
Johannes Vallivaara, Pro Agria Lappi

Kahvit

Klo 14 Lähtö bussilla Lapin metsämuseolle | www.lapinmetsamuseo.fi/

Lapin metsämuseo ja savottahistorian tallentaminen 1960-luvulla |
Lapin Metsämuseoyhdistys ry:n sihteeri Tuija Alariesto

Klo 16 Siirtyminen bussilla Sierijärven porotilalle Maununiemen ikivanhalle asuinpaikalle |
www.villiporo.net/sieriporo/sivu/ajankohtaista.html

Illallinen, porotilaesittely ja savusauna

Lauantai 3.9.

Klo 9–14 Seminaari Metsien käytön murrokset (Arktikum)

Flateskogbrukets gjennombrudd i Norge | Mag.Art Bjørn Bækkelund (Norsk Skogmuseum) &
Dr.scient. Lars Helge Frivold

Tidiga kalhyggen i mellersta och norra Sverige- vad säger de om tidens syn på skogen? |
Doktorand Hanna Lundmark (SLU)

Græs, kød, træ og oplevelser - de danske skoves udnyttelse i 350 år |
Cand.silv., Ph.D. Helle Serup (Dansk Jagt- og Skocbrugsmuseum)

Klo 11.30–12.30 Lounas

Islanti (ilmoitetaan myöhemmin)

Suomi (ilmoitetaan myöhemmin)

Klo 14 Arktikum ja Lapin maakuntamuseo, opastus

Klo 16.30–17.30 Pohjoismaisen yhteistyöryhmän kokous, Pohjanhovi

Klo 19 Juhlaillallinen, Pilke (isäntänä Metsähallitus)

Sunnuntai 4.9.

Kotimatka

Metsä tekee hyvää!

Vuosilusto 11 on julkaistu

Metsähistorian Seura, Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitos sekä Suomen Metsämuseo Lusto kutsuivat keväällä 2015 järjestettyyn tutkijaseminaariin ja Vuosiluston kirjoittajiksi tutkijoita, joiden tutkimusaiheet, -näkökulmat tai -aineistot liittyivät metsien moniulotteisiin hyvinvointivaikutuksiin.

Seminaarin ja toimitusprosessin myötä nyt julkaistuun Vuosilustoon on valikoitunut yhdeksän artikkelia, joissa tarkastellaan metsien merkitystä mm. taloudellisen, henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin tuottajina ennen ja nyt. Artikkelit ovat läpikäyneet anonyymien vertaisarvioinnin.

Vuosilusto ilmestyy tänä vuonna ensimmäistä kertaa verkkojulkaisuna. Vuosiluston löydät osoitteesta <https://issuu.com/vuosilusto>. Voit käyttää myös suoraan linkkiä <https://issuu.com/vuosilusto/docs/vuosilusto11>.

Julkaisusta on otettu pieni painos. Painettuja kirjoja voi tilata/ostaa Luston Puodista p. 015 345 100 tai lusto@lusto.fi.

Tiedonkeruupyyntö metsähistorian tutkijoille

Suomen sivistyneistö ja virkamiehet valistivat 1800-luvulla kansaa luopumaan petusta leipäviljan korvikkeena. Nälkävuosina erityisesti Islanninjäkälästä valmistettua jäkäläleipää tarjottiin petun korvikkeeksi. Osa valistuksen syistä oli ravitsemuksellisia ja terveydellisiä, mutta aikalaislähteissä esiintyy myös taloudellisia perusteita petusta luopumiseen. Pettupuiden kuoriminen näyttäytyi suurena metsänhaaskuuna.

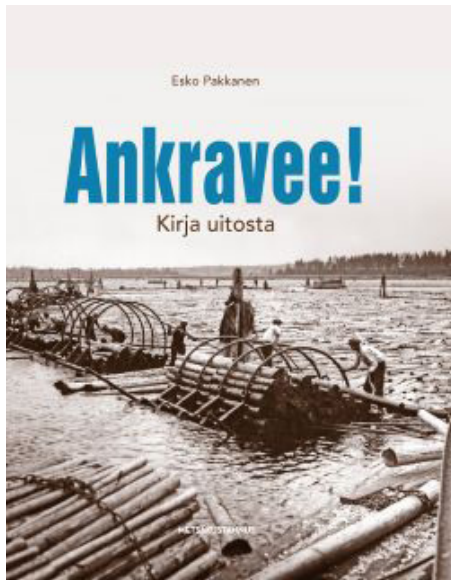
Onko metsänhoidon ja pettukupulttuurin välistä ristiriitaa sivuttu suomalaisessa historian tutkimuksessa?

Vastauksia voi lähettää osoitteeseen jukka.vornanen@turku.fi



Upea teos uitosta

Ankravee! Kirja uitosta, Esko Pakkanen, Metsäkustannus Oy, 1040 s.



Metsänhoitaja Esko Pakkanen kirja ”Ankravee! Kirja uitosta” on upea teos puun vesikuljetuksista, uitoista. Pakkanen kirjoittaa suomensa sujuvasti, lukijan ei tarvitse miettiä, mitähän tämäkin tarkoittaa.

Tekijän uurastus arkistoissa ansaitsee kiitokset. Kirja elää ja herättää eloon vanhat muistot. Suorat lainat vanhoista lehdistä, kirjeistä ja muistakin kuvauksista ovat herkullisia. Nykyinen journalismikin tuntuu perin objektiiviselta, kun lukee kirjan tuomitsevimpiä ja ihannoivimpia lainoja uittajien jopa yli sadan vuoden takaisista edesottamuksista.

Kuvien, piirrosten ja karttojen runsas käyttö elävöittää ja havainnollistaa tekstin tietoa. Taitto on selkeää, paikoin komeaa, esimerkiksi aukeamalla, jonka jakaa vinoittain kahtia kuva hinaajasta kiskomassa nippulauttaa tehtaalle.

Vaurauden alku

Uitto loi alun Suomen vaurastumiselle; vesireitit mahdollistivat tiettömän kairan havutukin kuljetuksen rannan sahalle. Maanomistajat saivat rahaa puista. Uitto

oli myös ensimmäistä palkkatyötä monille perukoiden pieneläjille.

Pakkanen kertoo hienosti valtavasta pikkupurojen ja jokien perkuista uittokuntoon. Olen ihmetellyt niin Rovaniemellä, Kurussa kuin Parkanossakin puropahojia, joita myöten on kuljetettu tulvan harteilla isojakin määriä tukkeja. Kirja näyttää havainnollisesti, millaisilla apurakennelmilla uoman uitettavuutta kohennettiin. Purouittoja on joskus käytetty esimerkkeinä (esim. Veli-Matti Kauhanen) johtamistaidon kurseille. Kirjavan jätkäjoukon sitouttaminen viikon parin uittorysäykseen purolla oli taitolaji, jossa ei ollut vara päästää esi-aakooteeläisiä tunteja pintaan.

Purouittojen turmaksi koitui silti työn kalleus. Joskus kevään äkillinen lämpö ja kuiva etelätuuli horaisivat vedet puiden ja kivien välistä vähiksi, mikä pahimmillaan moninkertaisti työn ja rahan tarpeen. Historian ympyrä sulkeutuu, kun kaivinkone kääntelee rannalle 100 vuotta sitten tukin tieltä nostetun kiven takaisin uomaansa taimenelle taukokosteeksi.

Romantiikka kaukana

Kirjan lopussa on hakemisto, jonka Pakkanen on jakanut kolmeen osaan. Niin henkilö-, paikkakunta- kuin alusten nimien mukaan aakkostettu hakemisto on laaja; sieltä utelias löytää henkilön, kunnan, joen ja hinaajan nimen perusteella haluamansa.

Itse etsin ja löysin oitis alushakemistosta sivut, joilla uivat höyryhinaaja Panu ja Nokia 1. Odottelin pikkupoikana 50-luvulla innolla niiden tuloa Luopioisten takarannoilta Pälkäneelle Paijan rantaan Kostianvirran yläsuulle. Pitkä nippulautta täytyi pätkiä osiin mutkikkaan ja kaidan Kostianvirran takia. Litka yhdisteltiin sitten Kostian alasuulla taas täyteen pituuteensa Mallassvedessä ja veto Valkeakoskelle jatkui.

Emme taatusti olleet Marttisen veljesten kanssa valtakunnan ainoat pikkupojat, jotka tiesivät ahventen

kokoontuvan nippujen alle. Pälkäneen kirkonkylää kutsuttiin myös Onkkaalaksi, mutta ensi kertaa näin uittokirjassa Kostianvirran synonyyminä ”Onkkaalanjoen”. Lähdeluettelosta löytyy monia tuttuja painotuotteita, esimerkiksi Hanna Snellmanin ”Tukkilaisen tulo ja lähtö” ja Jyrki Pöysän ”Jätjän synty”. Moni herätti uteliaisuuden.

Pimeys valoksi

Ankravee! maistuu parhaalta rikkaissa ihmisten kuvauksissa. Pimeän lumisen talven hakkuut olivat takana, kevättulvien mukanaan tuomat uitot olivat odotettuja töitä ja rahaton jätkä jaksoi yötä päivää. Mieleen nousi isäni, joka metsäkoulun oppilaiden kanssa lähti 50-luvun keväänä kohti pohjoista purouittoa oppimaan. Purolta palasi uupuneita ukkoja.

Työväen olot, ilot ja murheet tulevat värikkäästi esiin, jätkät ovat ”märkiä kuin kuikat” ja myrskyssä vallitsee ”egyptiläinen pimeys”. Kemijoen Petäjäsken noin 300 000 tukin ruuhkan purkamisessa menehtyy kolme miestä. Tiukkaan kivikkoon pakkautuneiden puiden alla paineissansa ryöppyillyt vesi otti yht’äkkiä vallat ja ruuhka laukesi valtavalla rytinällä miesten jalkojen alta.

Kirja kertoo myös muiden maiden, eritoten Ruotsin uittoista. Walter Thulinin muistelus Uumajanjoen uitolta kertoo uittotyöläisten ”syvästä toveruudesta, ammattilypeydestä ja työilosta, joka kenties puuttuu nykyisiltä työpaikoilta.” Sama mielikuva on itselläni Kemijoen uiton porukoista, jotka rikastuttivat lapsuus- ja nuoruuskesiäni kevättalvisista veneiden tervauksista syksyn hännänajoon. Pyhäkoulua pitänyt Esteri Peteri ei pärjännyt pihkahousuille pikkupoikien valistamisessa.

Uittoon liittyvät riidat ovat työllistäneet lainoppineita jaa politiikan päättäjiä. Riitojen aiheita riitti. Uitto haittasi kalastusta, kuoret sotkivat rantoja, joskus särkyi laiturit, reimari tai mökkiläisen moottorin propelli huonouintiseen karkupuuhun. Kiveen ajettuja moottoreitakin on korjattu uittajan laskuun.

Hauskat ja murheelliset tapaukset, usein murteiset, värittävät kirjaa. Hauskan kanava syntyi yhdessä rysäyksessä, kun jämsäläisestä Myllyjärvestä piti laittaa tukikouru alapuoliseen Juoksjärveen, luonnon puro kun oli kaita ja mutkikas. Järvien korkeusero oli 100 metrin matkalla yli 20 metriä. Vesi otti vallat ja jälki oli hurja. Paja murskaantui, seppä selvisi nipin napin. Myllyjärven pinnan pudotus tuotti kymmeniä hehtaareja hyvää peltoa. Alapuolella tukit ja hiekka peittivät parin talon pellot. Oikeus määräsi työnjohtajan korvauksiin, joiden maksuun meni miespololta talokin.

Kirjan ahdinko

Kuulun joukkoon hitaiden, joilta jäi kirja saamatta. Metsäkustannus möi painoksen loppuun eikä uutta tiettävästi ole tulossa. Kuuklasin kompuutterien merkinnät kirjan nimellä ja perin vähän tuli osumia. Hieno teos jäi vaille ansaitsemaansa huomiota. Esimerkiksi paljon puita kuskanneen Vantaan suiston ympärille aikojen saatossa syntyneen taajaman paikallislehti Hesarit ei ollut kiinnostunut kirjaa esittelemään eikä arvioimaan.

Uskon, että koettua paremmalla markkinoinnilla kirjaa olisi mennyt isompikin määrä kaupaksi. Vähät lukemani arviot Pakkasen suururakan tuloksesta ovat hyvin myönteiset.

Kirjaa ei olisi syntynyt ilman Metsämiesten Säätiön tukea. Mutta kuinka käy jatkossa tietokirjojen? Ottaako netti lukijat? Kirjantekoon voi olla hankala löytää apurahoja, joista kilpailee isot määrät yliopistojen säästökurimuksessa sinnitteleviä tutkijoita.

Mutta uitot ovat nyt hienosti kahden kannen välissä jälkipolville. Sieltä kelpaa etsiä tietoa sukututkijan, kotiseutuihmisen, höyrylavaharrastajan, kirjavan joukon tiedon tarvitsijoita. Esko Pakkaselle iso kiitos valtavasta urakasta, jonka tuloksen näkyvyyden hyväksi kannattaa miettiä keinoja.

Juha Aaltoila

Yhtyneiden voimamies

Vaasasta Yhtyneille. Postum Ingmar Häggblom. 192 s. Amk-Kustannus Oy Tammertekniikka. 2016.

Jos joku epäilee ”Hyvä Veli”-järjestelmän olemassaoloa Suomessa, kannattaa tutustua Ingmar Häggblomin muistelmateokseen ”Vaasasta Yhtyneille”. Järjestelmä toimii vielä veljien eläkkeellesiirtymisen jälkeenkin. Ja aina löytyy veljille maksaja. Sopii tietysti kysyä, onko järjestelmästä hyötyä vai haittaa, tai oikeammin: kumpaa enemmän? Häggblomin teos, joka on täynnä maamme talouselämän ja politiikan vaikuttajien nimiä, osoittaa kuitenkin miten pienet mutta tiiviit ovat ne piirit, joissa ratkaisuja tehdään. Järjestelmä toimii myös kansainvälisesti; suomen ja ruotsin tilalle tulevat vain uudet seurustelukielet vain.

Diplomi-insinööri Ingmar Häggblom (1931–2015) teki koko työuransa Yhtyneet Paperitehtaat Oy:n palveluksessa ja nousi jo nuorena johtotehtäviin. Työtehtävien kirjo oli laaja, sellu, energia ja yrityskaupat keskeisimpinä. Hän jäi eläkkeelle 62-vuotiaana kolme vuotta ennen UPM-fuusiota, mutta jatkoi sen jälkeen pitkään konsulttina sekä isona vaikuttajana energiateollisuudessa. Viimeisinä elinvuosinaan leskeksi jäänyt Häggblom kirjoitti muistelmansa. Kirjoittamisesta hänellä oli kokemusta enemmän kuin keskivertoinsinöörillä. Olihan hän kirjoittanut oppikirjan sellunvalmistuksesta jo 1960-luvulla ja lisäksi kymmeniä muistioita ja matkaraportteja. Muistelmien kirjoitustyylillä oli hieman poikkeava: tikkukirjaimin ruutupaperille. Hänen tohtorityttärensä Ulla kirjoitti ne puhtaaksi – kohtuullisen vähin virhein.

Muistelmat kattavat Häggblomin elämän koko kirjon: kodin, perheen, ystävät, harrastukset ja työn, joka toki hallitsee teosta. Yhtyneiden ohella myös Valkeakoski tulee tutuksi ihmisineen. Mikä ihmeellisintä, kirjoittaja tuntuu muistavan kaiken pieniä yksityiskohtia myöten. Hän myös muistaa elämänsä ihmiset nimeltä, jo kaverinsa ennen kansakoulua ja sen jälkeen heitä on riittänyt viljalti ympäri maailmaa.

Maailmalla kirjoittaja ehti kulkemaan paljon. Niin Euroopassa kuin etenkin Pohjois-Amerikassa, jossa hän vieraili ensi kerran vuonna 1967 Juuso Waldenin

lähettämänä opintomatkalaisena. Myöhemmin matkojen kohteena olivat erilaiset yrityskaupat, joita oli kymmenittäin ja joista osa toteutuikin ja osa ehkä olisi saanut jäädä tekemättä. Miksi kauppoja piti tehdä, se jää osin epäselväksi. Matkustamisen ja yrityskauppojen ohella kirjoittaja oli mukana myös Yhtyneitten lukuisten tytä- ja osakkuusyhtiöiden hallintoelimissä, metsä-, energia- ja merenkulun yhteistyöjärjestöissä, työryhmissä ja paljossa muussakin. Aktiivisuutta riitti myös lukuisiin harrastuksiin. Välillä lukija ihmettelee, että missä välissä mies ehti ”oikeat” työnsä tekemään!

Häggblom kirjoittaa hyvin ja kiltisti, harva saa moitteita. Juusokin saa ymmärtävän käsittelyn, vaikka aihetta olisi kovaankin kritiikkiin. Niilo Hakkaraisesta tulee esiin uusia piirteitä, paljon sellaista mitä ei löydy Hakkaraisen omasta muisteluskirjasta ”Oravanpyörässä”. Epäonnistuneen Stracel-kaupan Häggblom panee puhtaasti Hakkaraisen syyksi. Metsäasioita ei kirjassa juuri mainita. Ilmeisesti Yhtyneet sai puunsa aina ongelmitta ja hyvään hintaan; myös Metsä-Raumalle.

Kirjan lopussa on luku ”Ripaus jälkiviisautta”, jossa mm. pohditaan yritysjärjestelyjen ja ydintoimintaan keskittymisen viisautta, havuselluratkaisuja ja bioforea. Viime mainitun kohdalla todetaan selkeästi mäntyöljyn olevan jalostetta. Muutenkin olisi kirjoittaja voinut lisätä ja kärkevöittää jälkiviisauttaan; ei se niin helppoa ole kuin kuvitellaan.

Metsäteollisuutemme historiasta kiinnostuneelle teos antaa paljon, vaikka Häggblom toteaaakin, että, en kirjoita sitä, mitä en muista tai mitä en halua muistaa”. Toki joku saattaa muistaa muistetutkin toisin. – Kirjassa on ihmiskeskeinen kuvitus. Häggblom päättää kirjansa aikaamme erityisen sopivaan aforismiin: ”Bio-osaaminen on varmasti tulevaisuutta, kunhan se ei vain tarkoita puun polttamista!”

Esko Pakkanen

Uusia julkaisuja

Kirjoja

Taivainen, Jouni (toim.). 2016. **Metsiin kadonneet: Valtion metsien kulttuuriperintökohteiden inventointihanke 2010–2015**. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 73. Metsähallitus, Vantaa.

Ketolainen, Päivi. 2015. **Metsän kutsu: 50 vuotta metsätyön ammattikoulutusta Kurussa ja Jämsänkoskella**. Pro Bono, Jyväskylä.

Kokkonen, Juhani ja Timo Makkonen. 2015. **Metsänparannussäätiö 1955–2015**.

Artikkeita

Järventaus, Kari. **Furunäsin puiston historiasta ja kasvillisuudesta**. *Sorbifolia* 47 (2016) : 1, s. 7–11.

Iivonen, Jyrki. **Casimir Ehrnrooth 1931–2015. Vaikutusvaltainen vuorineuvos**. *Paperi ja puu* 97 (2015): 3, s. 61.

Kuivas, Eeva. 2015. **Puolessa välissä taivalta: Puolitaipale toimi lähes sata vuotta metsänvartiantilana ja kestikievarina vanhan postipolun varressa**. *Enontekiön väestön riippumaton äänenkannattaja* 10 (2015): 46, s. 6–7.

Saraniemi, Jouko. **Hakokönkään vesisaha 1838–1900**. *Sukujotos: Peräpohjolan sukututkijat* 14 (2015): 4, s. 6–17.

DVD

Nummela, Jouko. 2016. **Puu metsästä maailmalle**. JN-Kulttuurivideot. Dokumenttielokuva: Suomi 2010-luku.

* * *

Uudet julkaisut kokoaa Viikin kampuskirjaston informaattikko *Liisa Siipilehto* (liisa.siipilehto AT helsinki.fi).

TUKIN LEIKKAUSPINNAN
JAKOTAULUKKO, JOLLA
JAETTIIN TUKIN LEIKKAUS-
PINTA SAHATAVARAKSI.

STOCKENS SKÄRYTANS
DELNINGSTABELL, MED VARS
HJÄLP MAN DELADE SKÄR-
YTAN FÖR SÄGNING.

METRIMUUTOSTAULUKKO
1890-1950
METERDIMVANDLINGS
TABELL

